Hakemli Makale **GSÜHFD**, 2022; 1: 649-672

ULUSLARARASI HUKUKA AYKIRI AMBARGO VE ABLUKA UYGULAMALARI: ABD - KÜBA İLİŞKİLERİ ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME(*)

Arş. Gör. **Gönenç HACALOĞLU**(**)

Öz: Bu çalışmanın amacı, Küba örneği üzerinden, uluslararası hukuka aykırı ambargo ve abluka uygulamalarının değerlendirilmesidir. Ambargo ve abluka, bugün uluslararası hukukta meşruiyeti tartışmalı kavramlardır. Özellikle kuvvet kullanma yasağına aykırılık taşıdığı ifade edilen ablukanın savaş durumu dışında uygulanıp uygulanamayacağı önemli bir tartışma başlığı oluşturmaktadır. Bu çalışmada bu iki uluslararası hukuk kurumunun hukuki statüleri ve uygulanma şartları incelenmiştir. Tarihin en uzun ambargo ve abluka uygulamalarının uygulandığı ülke olan Küba, bu inceleme için önemli bir örnek teşkil etmektedir. Öyle ki Küba aleyhindeki bu uygulamalar bugün hala devam etmektedir. Bu sebeple çalışma özelinde ABD - Küba ilişkileri ve ABD'nin Küba'ya yönelik ekonomik yaptırımlarının hukuki statüsü değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ambargo, Abluka, Uluslararası Hukuk, Amerika Birleşik Devletleri, Küba.

(*) Makale Gönderim Tarihi: 31.03.2022 - Makale Kabul Tarihi: 12.04.2022.

(**) İstanbul Gedik Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Uluslararası Hukuk Anabilim Dalı, Araştırma Görevlisi;
Galatasaray Üniversitesi, Kamu Hukuku, Doktora Öğrencisi
(ORCID no: 0000-0002-9274-1441; *gonenc.hacaloglu@gedik.edu.tr*).

UNLAWFUL EMBARGO AND BLOCKADE PRACTICES IN INTERNATIONAL LAW: AN EVALUATION OF US - CUBA RELATIONS

Abstract: The aim of this study is to evaluate unlawful embargo and blockade practices in international law through the example of Cuba. Embargo and blockade are controversial concepts in international law today. It is an important topic of discussion whether the blockade, which is stated to be in violation of the prohibition against the use of force, can be applied outside of the war situation. In this study, the legal status and application conditions of these two international law institutions were examined. Cuba, the country with the longest embargo and blockade practices in history, is an important example for this study. So much so that these practices against Cuba still continue today. For this reason, the USA-Cuba relations and the legal status of the USA's economic sanctions against Cuba have been evaluated in the study.

Keywords: Embargo, Blockade, International Law, United States of America, Cuba.

GİRİŞ

Uluslararası hukukta, hukuka aykırı fiil sahibi devletleri, hukuka aykırı uygulamalarından ve davranışlarından vazgeçirmek üzere siyasal ya da ekonomik nitelikli önlem ve yaptırımlara başvurulması görülen bir durumdur.[1] Bu önlemlerin bir kısmı doktrinde uluslararası hukuka uygun olarak kabul edilirken, bir kısmının hukukiliği tartışma konusudur. Bir kısmı ise bugün gelinen noktada tamamen hukuka aykırı olarak nitelendirilmektedirler. Karşı önlemler olarak adlandırılabilecek bu uygulamaların en geleneksel olanı ve ilk akla geleni misillemedir. İkinci karşı önlem uygulaması zararla-karşılık önlemleri, üçüncüsü ise Birleşmiş Milletler (BM) Statüsü uyarınca başvurulabilecek kuvvet kullanımı yoluyla (barış gücü oluşturulması gibi) zorlama yöntemleridir.

Bu çalışma özelinde zararla-karşılık önlemleri üzerinde durulacaktır. Zararla-karşılık, uluslararası hukuka aykırı davranan bir devlete, bu uygulamasından zarar gören başka bir devlet tarafından, hukuka uygun davranması için hukuka aykırı önlemlerle karşılık verilmesidir.[2] Başlıca zararla-karşılık önlemleri arasında ambargo ve abluka (barış içinde abluka - *pacific blocka-*

---

1 PAZARCI Hüseyin, **Uluslararası Hukuk**, 17. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, Ekim 2018, s. 470.

2 PAZARCI, s. 473.

de) gelmektedir. Bu uygulamaların uluslararası hukuka uygun kabul edilip edilmeyeceği; kuvvet kullanma yasağına aykırılık teşkil edip etmeyeceği bugün doktrinde tartışmalıdır.

Belirtmek gerekir ki abluka ve ambargo, birlikte uygulanabilmektedir. Bunun sebebi olarak, ambargo ile ulaşılmak istenen sonuçların elde edilmesi için abluka fiilinin gerçekleştirilmesi gerektiği ileri sürülmektedir. Hatta Güvenlik Konseyi'nin bazı durumlarda ambargo uygulamak için devletler adına güç kullanımına izin verdiği, dolayısıyla bu gibi durumlarda kapsamlı bir ticaret ambargosunun uygulanması için alınan tedbirlerin abluka fiili olduğu iddia edilmektedir.[3] Bu sebeple abluka ve ambargo uygulamaları sıklıkla birlikte anılmakta ve bazı durumlarda karıştırılmaktadır.

Modern tarihte aleyhinde ambargo ve abluka uygulamaları olarak adlandırılabilecek yaptırımların en uzun sürdüğü ülke Küba'dır. 60 Yılı aşkın süredir Küba aleyhinde Amerika Birleşik Devletleri (ABD) eliyle uygulanan bu yaptırımlar hala devam etmekte ve yaptırımların kaldırılması 29 yıldır her sene Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda oylanmaktadır. Bu nedenle ambargo ve abluka uygulamalarının hukuka aykırı olup olmadığı yönünde yapılacak bir değerlendirmeyi somutlaştırmak için ABD - Küba ilişkilerinin incelenmesi yerinde olacaktır. Bu bağlamda zarara-karşılık önlemleri olarak ambargo ve abluka uygulamalarının hukuki değerlendirmesi yapıldıktan sonra Küba'ya yönelik uygulanan yaptırımların tarihi ve hukuki statüsü üzerinde durulmuştur. Bu yaptırımların neden hukuka aykırı olarak kabul edilmesi gerektiği ve sonuçlarının neler olduğu açıklanmıştır.

I. ULUSLARARASI HUKUKTA ZARARLA-KARŞILIK ÖNLEMLERİ OLARAK AMBARGO VE ABLUKA

1. Ambargo

Uluslararası hukuk terimi olarak ambargonun klasik anlamı, bir devletin limanlarında, iç sularında ya da karasularında bulunan yabancı devlet gemilerinin söz konusu deniz alanlarından ayrılmasının yasaklanması olarak tanımlanmaktadır.[4] Bu kullanımıyla ambargo kavramı, devletin çıkarlarının

---

[3] LOWE Vaughan / TZANAKOPOULOS Antonios, "Economic Warfare (January 10, 2010)", **Max Planck Encyclopedia of Public International Law**, Ed. WOLFRUM Rüdiger, Oxford University Press, 2012, s. 10.

[4] MERAY Seha L., **Devletler Hukukuna Giriş**, C.2., Ankara, 1975, s. 418.

korunması amacıyla başvurulmuş olan bir iç önlem olabileceği gibi, savaşa varmayan bir zorlama önlemi olarak da anlanabilir.[5]

Bugün uluslararası hukukta ambargo kavramının kullanımı genişlemiştir. Ambargo artık, sadece gemilerin ülkeden çıkışının yasaklanması olarak anlaşılmamakta, bir devletten belirli malların - silah ve petrol başta olmak üzere tüm stratejik mallar - dışsatımının yasaklanması olarak da kullanılmaktadır.[6] Yani tarihsel olarak ambargo kelimesi, ambargoyu yürürlüğe koyan devletin limanına demirleyen gemilerin zorla alıkonulması anlamına gelse de zamanla, bir ülke ile başka bir ülke arasındaki ihracatın yasaklanması anlamında kullanılmaya başlanmıştır.[7] Küba örneğinde değinileceği üzere ambargonun günümüzde sıklıkla ikinci kullanımıyla başvurulan bir yöntem olduğu ve ambargo uygulamalarının hukuki bir temelden ziyade siyasi bir temele sahip olduğu söylenmelidir. Öyle ki bir ülkenin en önemli dayanak noktalarından birisini oluşturan ekonomiye vurulacak darbe, ambargo uygulamasına maruz kalan ülkeyi askeri ve siyasi bakımdan da oldukça güç bir duruma sokacaktır.[8] Silahlı çatışmaların olduğu bir ülkeye karşı silah ambargosu uygulanması gibi örneklerin hukuka uygun örnekler oluşturabileceği kabul edilse de[9] ambargo uygulamalarının kuvvet kullanımı yasağına aykırılık teşkil ettiği çok sayıda uygulama bulunmaktadır.

Devletlerin tek taraflı uyguladığı ambargoların çok sayıda örneği mevcuttur. Özellikle ABD, ambargo uygulamalarını siyasi baskı kurmak amacıyla sıklıkla kullanmaktadır. Birinci Dünya Savaşı sırasında ABD'de yürürlüğe giren "Düşmanla Ticaret Kanunu" (*TWEA - Trading with the Enemy Act*) ile devletlere yapılan transferler ambargo yoluyla kontrol altına alınmaya çalışılmıştır.[10] Yine 1949 yılında çıkarılan "İhracatı Kontrol Kanunu" ile

---

5 MERAY, s. 418.

6 PAZARCI, s. 475.

7 STONE J., **Legal Controls of International Conflict**, 1954, s. 291'den **Aktaran:** SHNEYER Paul A. / BARTA Virginia, "The Legality of the US Economic Blockade of Cuba Under International Law", **Case Western Reserve Journal of International Law**, S. 13-3, 1981, s. 452.

8 EREN M. Yusuf, "Uluslararası hukukta savaşa varmayan kuvvet kullanma yolları", **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 3-2, 2012, s. 242.

9 DOST Süleyman / KORKMAZ Zehra, "Savaşa Varmayan Zorlama Yolu Olarak Zararla Karşılık ve Bazı Uygulamalar", **Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 5-2, 2015, s. 139.

10 NUHİÇ Hazir, "**Uluslararası hukuk ve Birleşmiş Milletler kararları çerçevesinde saldırı kavramı**", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s. 36.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) ve müttefiklerine karşı ambargo uygulanmaya başlamıştır.[11] Küba'ya yönelik ambargo uygulaması ise altmış yılı aşkın süredir devam etmektedir.

2. Abluka

Abluka kavramı esas olarak savaş sırasında gerçekleşen bir uygulamayı ifade ettiği için, savaş hukuku kapsamında değerlendirilmektedir. Savaş sırasında gerçekleşen abluka önlemi; kara savaşı sırasında düşman tarafından işgal edilmiş bir kente giriş-çıkışların kapatılması ya da deniz savaşında limanın sarılarak tüm deniz temas yollarının denetlenmesi olarak gerçekleşmektedir.[12] Birleşmiş Milletler sonrası dönemde kuvvet kullanımı bütünüyle uluslararası hukuka aykırı kabul edildiğinden bir savaş eylemi olan ablukanın kuvvet kullanımı yasağının istisnaları (BM Statüsü VII. Bölüm uyarınca alınacak önlemler ve meşru müdafaa hali) dışında hukuka uygun sayılması mümkün değildir.

"Barış içinde" abluka kavramı ise savaşa varmayan bir abluka uygulamasını kastetmekle beraber esasen uygulama bakımından çok farklı bir duruma işaret etmemektedir. Esas olarak yine bir devletin başka bir devlet üzerinde baskı kurmak için bu devletin kıyılarını ve limanlarını denetim altına alması, deniz kuvvetleriyle deniz temas alanlarının kapatılması fiillerinden oluşan "barış içinde abluka" uygulaması; iki devlet arasında bir savaş durumu doğmayan, tarafların hukuken düşman statüsünde bulunmadıkları bir hukuki durumu ifade etmek için kullanılmıştır.[13] Bu eylem, bir devletin başka bir devlet üzerinde maddi veyahut psikolojik baskı kurmak gayesiyle deniz yolundan gelebilecek maddi ulaşımların kesilmesi şeklinde de gerçekleşmektedir.[14]

Özetle uluslararası hukuka göre abluka kavramı, savaş halindeki bir devlet tarafından düşmanın yardım almasını önlemek için alınan özel bir önlemi ifade etmektedir.[15] Barış içinde abluka kavramı aynı özel önlemin aralarında savaş durumu olmayan devletler arasında gerçekleştiği durumlara

---

[11] NUHİÇ, s. 36.

[12] PAZARCI, s. 475.

[13] PAZARCI, s. 475.

[14] EREN, s. 242.

[15] WHITEMAN M., **Digest of International Law**, 1968, s. 861'den **Aktaran**: SHNEYER / BARTA, s. 452.

atfen kullanılsa da ileride değinileceği üzere ABD ile Küba arasındaki 1962 Füze Krizi'nde ABD'nin Küba'yı karantina altına alması, doktrinde geleneksel bir savaş eylemi olan abluka olarak da barış içinde abluka olarak da adlandırılmıştır.[16]

Savaş sırasında uygulanan ablukanın, barış içinde ablukadan farkının, kara yoluyla da abluka eyleminin gerçekleştirilmesinin mümkün olması olduğu söylenebilir. Barış içinde ablukada ise sadece deniz kıyıları ve limanlar denetim altında tutulabilmektedir.[17] Ayrıca barış içinde abluka durumunda bir savaş durumu bulunmadığı için savaş hukukuna özgü kurallar ile tarafsızlık kuralları kapsamlı bir biçimde uygulanamamaktadır.[18]

Belirtmek gerekir ki barış içinde abluka, bir uluslararası hukuk nesnesi olarak kavramsallaştırılmadan önce de başvurulan bir yöntemdir. Bu konu hakkında *Westlake*, barış zamanlarında ablukanın her zaman uygulanan bir yöntem olduğunu iddia etmiş ve bu duruma örnek olarak İngiltere ve Fransa arasında 1756 yılında başlayan Yedi Yıl Savaşı'ndan önce 1754 yılında denizde abluka uygulandığını söylemiştir.[19]

Barış içinde ablukanın BM'nin kuvvet kullanımı yasağına takılmadan hukuka uygun olabileceği nadir de olsa doktrinde iddia edilmektedir. Ancak doktrindeki baskın görüşe göre barış içinde abluka kavramı BM öncesi döneme ait bir kavramdır ve abluka eylemi, niteliği itibarıyla saldırı fiili oluşturduğundan hukuka aykırı kabul edilmelidir. Öyle ki bu kuruma yönelik düzenlemeler, esas olarak BM'den çok önceki bir tarihsel dönemde kaleme alınmıştır. Uluslararası Hukuk Enstitüsü'nün barış içinde ablukanın meşru kabul edilmesi için taşıması gereken şartları belirlediği *Heidelberg* Toplantısı'nın tarihi 1887'dir.[20] Pazarcı da "*günümüzde kuvvet kullanılmasının yasaklanması ile birlikte bu kavram anlamını yitirmiştir*"[21] diyerek doktrindeki ağırlıklı görüşe katılmıştır.

---

16 SHNEYER / BARTA, s. 452.

17 EREN, s. 243.

18 MERAY, s. 420.

19 WESTLAKE John, "Pacific Blockade", **Law Quarterly Review**, S. 25-1, 1909, s. 13

20 DOST / KORKMAZ, s. 141.

21 PAZARCI, s. 477.

3. Ambargo ve "Barış İçinde" Ablukaya Başvurulmasının Şartları

Zararla-karşılık önlemleri olarak ambargo ve barış içinde ablukanın günümüz uluslararası hukukuna aykırı olmadan uygulanabileceği kabul edilse dahi bu uygulamaların ancak belirli şartlarda uygulanmasının kabul edilmesi gerekir. Bu şartların en önemlisi, uluslararası hukuka aykırı bir fiile karşılık olarak zararla-karşılık önlemine başvurulabilmesidir. Yani zararla-karşılık önleminin uygulanması için ilk şart uluslararası hukuka aykırı bir fiilin varlığıdır.

Alman-Portekiz Hakemlik Mahkemesi'nin *Naulilaa* Davası'na ilişkin 31.07.1928 tarihinde verdiği karara göre; uluslararası hukuka aykırı bir fiilin doğması ve buna zarara-karşılık önlemiyle cevap verilebilmesi için zarar gören devletin bu önleme başvurmadan önce öteki tarafa bunu bir bildirimle haber vermesi gerekmektedir.[22] İlgili davaya konu olan olayda Birinci Dünya Savaşı başladıktan sonra, ancak Portekiz henüz tarafsız konumdayken, Güney Afrika sömürgesinde görevli olarak bulunan üç Alman vatandaşı, Portekiz sömürgesi olan *Nauliaa* bölgesinde öldürülmüş; Alman ordusu zararla-karşılık önlemi olarak Portekiz sömürgesinin sınır karakoluna saldırarak tahribata neden olmuştur.[23] Uluslararası hakemliğe başvurulmasının ardından, Hakemlik Mahkemesi, Almanya'nın Portekiz'den durumun düzeltilmesini isteme yoluna gitmeden kuvvet kullanma yoluna gitmesinin hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir.[24] Elbette BM'nin kuvvet kullanımını yasaklamış olduğu yaşadığımız dönemde, Almanya'nın ilgili fiilinin kuvvet kullanımı yasağına açık aykırılık oluşturduğu söylenebilecekse de hukuka uygun olduğu kabul edilebilecek zararla-karşılık önlemleri için de önce "durumun düzeltilmesini isteme" yoluna gidilmesinin gerektiği kabul edilmelidir.

Zararla-karşılık önlemine başvurulabilmesi için ikinci şart, bu önlemin zarara uğrayan devlet tarafından, zarara neden olan fiili işleyen devlete karşı gerçekleştirilmesidir.[25] Bu sayede zararla-karşılık önleminden üçüncü devletler herhangi bir şekilde etkilenmemiş olacaklardır. Üçüncü devletlerin, zarar gören devlet adına zararla-karşılık önlemine başvurma olanağının olmadığı kabul edilmektedir.[26] Burada kolektif meşru-müdafaanın, zararla-

---

22 PAZARCI, s. 473.

23 EREN, s. 239.

24 EREN, s. 239.

25 PAZARCI, s. 473.

26 PAZARCI, s. 474.

karşılık önlemleri için geçerli olup olmayacağı sorusu gündeme gelebilir. Bu bağlamda üçüncü bir devletin, saldırıya uğrayan bir devletin isteği üzerine orantılı ve ölçülü olarak gerçekleştirdiği kuvvet kullanma eylemi uluslararası hukuka uygun kabul edildiğine göre; doğrudan silahlı kuvvet kullanmayı içermeyen bir zararla-karşılık önlemi için yine zarar gören devletin isteğiyle üçüncü devletin bu önleme başvurmasının hukuka uygun olacağı ileri sürülebilecektir. Ancak Nikaragua'da Askeri ve Yarı Askeri Faaliyetler Davası için 1986 tarihli Uluslararası Adalet Divanı kararı[27] bu konuda oldukça nettir. Bu karara göre üçüncü devletlerin zarar gören devlet hesabına zararla-karşılık önlemine başvurması uluslararası hukuka açık aykırılık oluşturacaktır. Bu önlemlerin, BM sonrası kuvvet kullanımının yasaklandığı dönemde büyük oranda sınırlandırılmaya çalışıldığı göz önünde bulundurulursa bu kararın yerinde olduğu sonucuna varmak gerekir.

Zararla-karşılık önleminin üçüncü şartı, bu önlemin zarara neden olan fiil ile orantılı olmasıdır. Orantılılığın derecesini belirlemek her zaman mümkün olmasa da bu önlemleri uygulayan devletin fiilinin kendisine zarar vermeyi önleyecek derecede olması, bu sınırın aşılmaması gerekmektedir.[28] Yine *Nauliaa* Davası'nda Hakemlik Mahkemesi, Almanya'nın Portekiz'e karşı aldığı önlemin aşırı olduğunu tespit etmiştir.[29] Mahkemeye göre zararla karşı önlemin birebir aynı fiili içermese bile aynı ölçüde olması gerekmektedir. Ayrıca özellikle ambargoya başvurulabilmesi için, 2001 yılında Uluslararası Hukuk Komisyonunca kaleme alınan Uluslararası Haksız Eylemlerden Dolayı Devletin Sorumluluğu maddelerinde[30] (*ARSIWA- Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts*) de orantılılığın altı çizilmiştir. Bu kapsamda "*uluslararası yükümlülükleri ihlal eden davranış, belirli koşullara tabi olarak, hareket eden devlete zarar veren önceki bir uluslararası hukuka aykırı eyleme orantılı bir yanıt olarak kullanıldığında haksız değildir*" çıkarımı yapılabilmektedir.[31]

---

27 Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), https://www.icj-cij.org/en/case/70/judgments (Erişim Tarihi: 27.12.2021).

28 EREN, s. 239-240.

29 EREN, s. 239-240.

30 Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts (2001), https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/9_6_2001.pdf (Erişim tarihi: 04.04.2022), ARSIWA'nın 51. Maddesi orantılılık hakkındadır.

31 LOWE / TZANAKOPOULOS, s. 11.

Zararla-karşılık önlemleri için dördüncü ve son şart, alınacak önlemin ilke olarak kuvvet kullanmayı içermemesidir.[32] Doktrinde BM'nin kuvvet kullanımını yasaklamasından sonraki dönemde zararla-karşılık önlemlerinin de buna uygun olarak revize edilmesi gerektiği ağırlıklı görüşü oluşturmaktadır.[33] Doktrindeki azınlık görüşe göre ise (özellikle Güvenlik Konseyi uygulamalarından yola çıkarak) zararla-karşılık önlemleri zarara neden olan fiille orantılı olmak ve yukarıda belirtilen diğer iki şartı sağlamak kaydıyla kuvvet kullanımını içerebilecektir.[34]

Makalenin devam eden bölümünde yukarıda şartları ve özellikleri açıklanan uluslararası hukuk yaptırımları, ABD'nin Küba aleyhinde uyguladığı yaptırımlarla karşılaştırılarak somutlaştırılacaktır. Küba aleyhine uygulanan yaptırımların halen sürmekte olduğu ve her sene Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda bu yaptırımların kaldırılması oylandığı için özellikle bu örnek seçilmiştir.

II. ABD'NİN KÜBA ALEYHİNDEKİ YAPTIRIMLARI VE BİR BİLANÇO

1. Yaptırımların Tarihi Arka Planı

Küba'ya yönelik yaptırımlar, ABD ve Castro karşıtları için, "demokratik olmayan" yönetimi değiştirmek adına adaya mal, hizmet ve sermaye akışını kısıtlayan meşru ve yasal bir hükümet eyleminden ibarettir.[35] Ancak uluslararası toplumun çoğunluğunun görüşüne uygun olarak bu makalenin iddiası, uygulanan yaptırımların *Hernandez*'in ifadesiyle "*meşru olmayan güç kullanımı yoluyla, kendi iradesine uymayan bir devleti, kendi çıkarları için hareket etmeye zorlamak*"[36] anlamına geldiğidir.

ABD'nin ambargo ve ablukayı da içeren Küba aleyhindeki yaptırımlarının tarihi, Küba'da sosyalist devrimin gerçekleştiği 1959 yılına dek uzanmaktadır. Küba, dört yüzyıl boyunca İspanyol sömürgesi olarak yaşamış küçük bir ada devletidir. 1895 Yılında *Jose Marti*'nin önderliğinde yürütü-

---

32 PAZARCI, s. 474.

33 PAZARCI, s. 474.

34 PAZARCI, s. 474.

35 HERNÁNDEZ-TRUYOL Berta Esperanza, "Embargo or Blockade-The Legal and Moral Dimensions of the US Economic Sanctions on Cuba**", Intercultural Human Rights Law Review**, S. 4, 2009, s. 55.

36 HERNÁNDEZ-TRUYOL, s. 55.

len bağımsızlık savaşı, İspanyol sömürgeciliğini sona erdirmiştir. Ancak bu gelişme Küba'nın bağımsızlığıyla sonuçlanmamıştır. ABD'nin 1898 yılında adadaki İspanyol güçlerine yönelik askeri müdahalesi ile İspanya adayı terk etmişse de bu sefer ABD'nin kontrolünde bir hükümet kurularak klasik İspanyol sömürgeciliğinin yerini ABD yeni-sömürgeciliği almıştır.[37] ABD'nin tüm kıtaya yönelik müdahalelerinde *Monroe* Doktrini'nin yansımalarının görüldüğü bu dönemde yapılan 1903 Küba ile İlişkiler Antlaşması'nın 3. Maddesi'nde "*Küba hükümetinin ABD'nin Küba ile ilgili olarak getirilen yükümlülüklerin yerine getirilmesi için müdahale etme hakkını kabul ettiğini*" yazmaktadır.[38] Klasik anlamda bir sömürgecilik olmasa da mevcut yönetimin Küba için anlamı ikinci ve yeni bir sömürgecilik biçiminin yeniden üretilmesi olmuştur. Öyle ki Küba adasının doğal zenginliklerinin büyük bir bölümü Amerikan şirketlerinin kullanımına geçmiş, adanın en önemli tarımsal üretim kaynağı olan şeker kamışı arazilerinin mülkiyeti bu şirketlerin olmuştur.[39] Yirminci yüzyılın ortalarına gelindiğinde Küba halkının yoksulluğu büyük oranda artarken ada, aynı zamanda Küba'nın tarım arazilerinin mülkiyetini edinen Amerikalı üst sınıf için eğlence merkezi haline gelmiştir. Bu sırada 1950 yılında, Dünya Bankası verilerine göre halkın %60'a yakını açlık sınırında yaşamaktadır.[40] Küba'nın *Jose Marti* önderliğinde gerçekleşenden sonra ikinci bağımsızlık savaşı *Fidel Castro* ve *Ernesto Che Guevera* önderliğinde gerçekleşmiş; 1 Ocak 1959 tarihinde gerçekleşen devrimle adadaki ABD egemenliği son bulmuştur. Devrim, sosyalist bir ekonomi programını benimseyerek kapitalist dünya sisteminin dışında yer almayı seçmiş; bu bakımdan bu sistemin hegemon gücü olan ABD'nin politikaları ile uyumsuz bir pozisyon almıştır.

ABD'nin abluka ve ambargo uygulamalarını da içeren yaptırımları devrim henüz gerçekleşmeden başlamıştır. Hatta Dönemin *Central Intelligence Agency* (*CIA*) direktörü Allen Dulles'in "*Castro'nun zaferini durdurmalıyız*" dediği iddia edilmiştir.[41] Devrimden hemen önce ABD'ye sığınan *Batista*

---

37 GÜNEŞ Ahmet, "Sosyalizm ve Küba'yı Anlamak", 2021**,** https://sendika.org/2021/08/sosyalizm-ve-kubayi-anlamak-628267/ (Erişim Tarihi: 02.01.2022).

38 VAGTS Detlev F., "Hegemonic international law", **American Journal of International Law**, S. 95-4, 2001, s. 846.

39 GÜNEŞ, 2021.

40 GÜNEŞ, 2021. Ayrıntılı bilgi için bakınız: The World Bank Data, https://data.worldbank.org/country/cuba (Erişim Tarihi: 03.01.2022).

41 LAMRANI Salim, **The Economic War Against Cuba: A Historical and Legal Perspective on the US Blockade**, Monthly Review Press, New York, 2013, s. 17.

Hükümeti'nin temsilcileri devlet hazinesinden 424 milyon ABD Dolarını ABD bankalarına aktarmışlardır.[42] Küba Ulusal Bankası'nın ABD'den talepte bulunduğu kredi, ABD Başkanının "*Küba'da rejim istikrara kavuşmadan para biriminin istikrara kavuşmasının mümkün olmadığı*" cevabı ile reddedilmiş, 1959 Ocak ayında devrimin başarıya ulaşacağı anlaşıldığında Küba'nın şeker kotasının kesilebileceğine ve başka ekonomik yaptırımlara başvurulabileceğine ilişkin tehditler başlamıştır.[43]

Şeker kotasının azaltılması ve ardından kesilmesi planlarına şeker kamışı tarlalarına ve sınai tesislere düzenlenen sabotajlar eşlik etmiş, Domuzlar Körfezi çıkarmasına kadar elliyi aşkın şeker fabrikası ve şeker kamışı tarlası bombalanmıştır.[44] 17 Mart 1960 tarihinde yapılan ABD Güvenlik Konseyi toplantısında kabul edilen "*Castro*'ya Karşı Gizli Eylem Programı" ve "*Castro* Rejimine Karşı Ekonomik Baskılar Programı" ABD'nin Küba'ya yönelik yaptırımlarına yenisinin eklenmesi anlamına gelmiştir.[45] Kabul edilen programlarla uygulanması planlanan yaptırımlar arasında "*şeker ve diğer ürünler için ABD pazarının kapatılması, ABD'den Küba'ya ihraç edilen petrolün ve diğer önemli ürünlerin kesilmesi, iki ülke arasındaki ticari anlaşmaların askıya alınması, Küba'ya ABD Dolarının girişini engellemek üzere turist akışının sınırlandırılması*"[46] gibi uygulamalar vardır. "*Domuzlar Körfezi çıkarmasına kadar geçen bir yıl içinde yukarıdaki yaptırımlara yenileri eklenmiş; Küba'ya ABD'den gemi satışının lisansa bağlanarak yasadışı ilan edilmesi, Kanada hükümetinden Küba'ya ambargo uygulanmasının istenmesi, belirli gıdaların ve ilaçların da Küba'ya ihraç edilmesinin lisansa bağlanmasıyla yasadışı ilan edilmesi gibi uygulamalar 1961 Mart'ına kadar yerleşiklik kazanmıştır.*"[47]

1961 Yılında ABD'nin desteklediği ve silahlandırdığı sürgündeki *Batista* yanlılarının Küba'yı işgal etmek üzere Domuzlar Körfezi'nde gerçekleştirdikleri çıkarma başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Şüphesiz belirtmek gerekir ki sabo-

---

42 SARACOĞLU Esin, "ABD-Küba ilişkileri: soykırıma varan bir savaş ya da bir Küba destanı", 2010, https://www.kubadostluk.org/abd-kuba-iliskileri-soykirima-varan-bir-savas-ya-da-bir-kuba-destani/?cv=1 (Erişim Tarihi: 03.01.2022).

43 DIEGUEZ Andrés Zaldivar, **Blockade: The longest economic siege in history**, Capitan San Luis Publishing House, Havana, 2007, s. 39-40.'tan **Aktaran:** SARACOĞLU, 2010.

44 SARACOĞLU, 2010.

45 DIEGUEZ, s. 68.'den **Aktaran:** SARACOĞLU, 2010.

46 SARACOĞLU, 2010.

47 SARACOĞLU, 2010.

taj eylemleri gerçekleştiren paramiliter grupları silahlandırmak, başka bir ülke toprağını işgal etmek isteyen güçleri desteklemek ve bu güçlere lojistik destek sağlamak gibi fiiller, ambargo ve abluka eylemlerinin de çok ötesinde, doğrudan kuvvet kullanma yasağına ve iç işlerine karışma yasağına karşı[48] uluslararası hukuka açık aykırılık oluşturan fiillerdir. Üstelik bu gibi eylemlere artık günümüzde tarihi belgelerle ispatlanmış olan *Castro*'ya yönelik *CIA* eliyle gerçekleştirilmeye çalışılan suikast girişimleri de eklendiğinde ABD'nin Küba'ya yönelik en temel uluslararası hukuk normlarını ihlal ettiği tartışmasız bir durum oluşturmaktadır. Özellikle Domuzlar Körfezi çıkarmasının başarısız olmasından sonra uluslararası toplum nezdinde de itibarı sarsılan ABD, Küba'ya yönelik müdahalelerini abluka ve ambargo uygulamalarıyla devam ettirmiştir ve günümüzde de bu uygulamalar devam etmektedir.

2. Küba'ya Yönelik Ambargo ve Abluka Uygulamaları

Öncelikle Küba'ya yönelik ambargo ve abluka olarak adlandırılan ABD yaptırımlarının neler olduğunu tarihsel sıralamasıyla aktarmak; ardından bu yaptırımların hukuki niteliklerini ve uluslararası hukuka aykırılıklarını değerlendirmek yerinde olacaktır.

Küba'ya yönelik ekonomik nitelikli bu yaptırımlara ilk olarak Birinci Dünya Savaşı sırasında ABD'de çıkarılan Düşmanla Ticaret Kanunu'nun Küba için uygulanmasına karar verilmesiyle başlanmıştır. İlgili yasa, 1959-1961 yıllarını kapsayacak biçimde Küba'da kullanılmıştır. Bu dönemin hemen ardından çıkan yasa ile "*ABD başkanı Küba'ya ticaret alanında 'kapsamlı ambargo' yetkisini kullanmış*", böylece Küba'ya çeşitli uluslararası yardımların ulaşması engellenmiştir.[49] Küba'ya yönelik bu yasaların uygulanmasını öngören plan, Küba'ya yapılan gıda ve ilaç ihracatına kesinti getirilmesini ve Amerikan Devletleri Örgütü (*OAS - Organization of American States*) üyesi ülkelere baskı yapılarak bu ülkelerin Küba'ya yönelik ekonomik yaptırımlara gitmesini içermektedir.[50] Böylece Küba'yı ekonomik olarak karantina altına almak amaçlanmıştır.

---

48 Bu eylemlerin uluslararası hukuka aykırılığı ile ilgili olarak bkz. CRAWFORD James, "The criteria for statehood in international law", **British Yearbook of International Law**, S. 48-1, 1976, s. 126.

49 BM'de Küba ablukası oylaması yapılacak: Dünyanın en uzun süren soykırımı-Jose Marti Küba Dostluk Derneği, 01.11.2017, http://www.kubadostluk.org/bmde-kuba-ablukasi-oylamasi-yapilacak-dunyanin-en-uzun-suren-soykirimi/ (Erişim Tarihi: 05.01.2022).

50 SARACOĞLU, 2010.

3 Kasım 1961 tarihinde başlatılan Mongoose Operasyonu ile "*Küba'nın hava ve deniz alanları ihlal edilmiş, ABD ürünlerinin üçüncü ülkeler aracılığıyla Küba'ya girişi engellenmiş, ABD şirketlerinin üçüncü ülkelerdeki şubelerinin Küba ile ticaretinin kesilmesine yönelik yaptırımlar uygulanmış, Küba'dan SSCB'ye giden nikelin ulaşımı engellenmiştir*."[51] Bu operasyon kapsamında, ABD'nin 14 ay içerisinde uluslararası hukuka aykırı 5.780 eyleme imza attığı ve bunların 716'sının büyük çaplı ekonomik hedeflere yönelik olduğu iddia edilmiştir.[52]

1962 Küba Füze Krizi ile Küba'ya yönelik abluka uygulanmaya başlamıştır. ABD'nin Türkiye ve İtalya'ya; SSCB'nin Küba'ya nükleer füze yerleştirmesi ile başlayan kriz; 1962 Ekim'inde dönemin iki süper gücü ABD ile SSCB'yi karşı karşıya getirmiştir. Bu gerilimde *Kennedy*, Küba'ya denizden abluka uygulanmasına karar vermiştir. Abluka kararı için BM'ye, OAS'ye hatta NATO'ya (*North Atlantic Treaty Organization*) danışılmamış ve yalnızca bu örgütlere haber verilmekle yetinilmiştir.[53] 22 Ekim 1962 tarihinde Küba, denizden ablukaya alınmış; Atlantik Okyanusu'nda seyretmekte olan SSCB gemilerinin ablukaya uymadıkları takdirde batırılacağı söylenmiştir.[54] Küba'ya yönelik abluka uygulamasına yine Füze Krizi ile birlikte ilan edilen "topyekün ambargo" ilanı eşlik etmiştir.

1963 yılına gelindiğinde çıkarılan özel bir yönetmelik ile "*Küba mallarının ülkeye girişi yasaklanmış, Küba varlıkları dondurulmuş, Amerikan vatandaşları ve ABD'nin yetki alanındaki tüm kişilerin Küba ile herhangi bir finansal ilişkiye girmesi yasaklanmıştır.*"[55]

Soğuk Savaş boyunca devam eden ve Küba ekonomisine zarar veren bu eylemler, 80'li yıllarda *Reagen* döneminde Küba'da "insan haklarının ihlal edildiği" söylemi ile yoğunlaştırılmıştır.[56] 1992 yılında SSCB'nin dağılmasının ardından Küba ekonomisi, en büyük desteğini de kaybetmiş ve bunun da etkisiyle ABD Küba'ya yönelik ekonomik yaptırımlarına yenilerini eklemiştir. George H. W. Bush döneminde çıkarılan *Torricelli* Kanunu ile Kü-

---

51 SARACOĞLU, 2010.

52 DIEGUEZ, s. 15'ten **Aktaran:** SARACOĞLU, 2010.

53 Cuban Missile Crisis, https://www.atomicarchive.com/history/cold-war/page-13.html (Erişim Tarihi: 06.01.2022).

54 Cuban Missile Crisis.

55 Dünyanın en uzun süren soykırımı-Jose Marti Küba Dostluk Derneği, 2017.

56 SARACOĞLU, 2010.

ba ile ticaret yapan ülkelerin ABD yardımından mahrum edilmesi politikası izlenmiş ve ayrıca Küba'yla ticaret yapan gemilerin 180 gün boyunca ABD limanlarına yanaşması yasaklanmıştır.[57]

Yine 1996 yılında *Clinton* döneminde kabul edilen çıkarılan *Helms-Burton* Kanunu[58] ile bu sefer Küba'yla ve Küba'nın kamulaştırdığı şirketlerle ticaret yapan şirketlerin - şirket 3. bir ülkenin olsa dahi - aleyhine ABD'de dava açılabilir ve şirket yöneticileri ile onların aileleri ABD'ye girmekten men edilebilir hale gelmiştir.[59] Yalnızca şirketler değil, Küba'ya yardım gönderen insanlara para cezaları verilmiş, Küba'ya birden fazla giriş çıkış yapanlar sorguya çekilmiş; başka ülkelerdeki Küba'ya ait elçilik ve konsoloslukların para transferi yapması, kargo ve posta göndermeleri engellenmiştir.[60] Hala uygulanmakta olan bu kanunla Küba'nın ihtiyaç duyduğu yabancı yatırım engellenmektedir.[61] Özellikle üçüncü ülkelerdeki tüzel kişilerin cezalandırılmasını içeren hükümleri nedeniyle bu kanun, hem Avrupa Konseyi tarafından hem de Avrupa Birliği tarafından kınanmıştır.[62]

Burada belirtmek gerekir ki *Helms-Burton* Kanunu, Küba'ya yönelik yaptırımlara bir eşik atlatmıştır. *Heitzer*'e göre bu kanunun esas önemi, hükümetin uyguladığı ekonomik ambargonun ABD yasalarına tamamen kodlanmış olmasıdır.[63] Üstelik bu kanunun gerekçesi ABD'nin Küba'ya yaptırım uygulama niyetini açıkça vurgulamaktadır. Kanunun "*Küba Özgürlük ve Dayanışma Yasası*" olarak adlandırılması ve gerekçesinde "*demokrasinin iade edilmesi*" ve "*Küba'da bir geçiş hükümeti kurulması*" gibi hususların belirtilmiş olması bu bağlamda değerlendirilmelidir.[64] Bu bakımdan ilgili kanun, bugün artık *jus cogens* nitelikte olduğunu rahatlıkla söyleyebileceğimiz devletlerin içişlerine karışmama ilkesinin açık ihlalini oluşturmaktadır.

---

57 SARACOĞLU, 2010.

58 Ayrıntılı bilgi için bkz. **Helms-Burton Act**, https://1997-2001.state.gov/regions/wha/cuba/helms-burton-act.html (Erişim tarihi: 07.01.2022).

59 Dünyanın en uzun süren soykırımı-Jose Marti Küba Dostluk Derneği, 2017.

60 Dünyanın en uzun süren soykırımı-Jose Marti Küba Dostluk Derneği, 2017.

61 BULUT Hakan / SARACOĞLU Esin, "Soykırıma varan savaşta Küba destanı", 2020, https://textumdergi.net/soykirima-varan-savasta-kuba-destani/ (Erişim Tarihi: 03.01.2022).

62 BULUT / SARACOĞLU, 2020., Ayrıca Helms-Burton Kanunu ile ilgili olarak bkz. LOWENFELD, Andreas F., "Congress and Cuba: The Helms-Burton Act", **American Journal of International Law**, S. 90-3, 1996, ss. 419-434.

63 HEİTZER Arthur, "The U.S. Economic Blockade of Cuba: A Crime against Humanity", **Guild Practitioner**, S. 55-2, 1998, s. 78.

64 HEİTZER, s. 78.

İlerleyen yıllarda da kesintisiz bir biçimde devam eden ekonomik yaptırımların, 2015-2016 yıllarında *Obama* döneminde yumuşatılacağı iddia edildiyse de ABD-Küba ilişkilerinin normalleşmesi vaatleri yerine getirilememiştir. ABD'ye Küba mallarının girmesi ve Küba'da uluslararası banka şubelerinin açılması vaatleri, "*kabul edilen malların en yüksek gümrük vergisine tabi tutulması ve şirketlerin alacakları cezalardan*[65] *korkmaları sebepleriyle gerçekleşmemiştir*."[66] Ardından *Trump*, başkanlık koltuğuna oturmasının hemen ardından Küba ile normalleşme adına yapılan tüm düzenlemeleri kaldırmıştır.

İçinde bulunduğumuz pandemi döneminde Küba'ya yönelik bu uygulamalar, özellikle sağlık sektörünü hedef almıştır. Pandemiyle mücadele edebilmek için ithal edilmesi zorunlu medikal ürünlerin ülkeye girişi engellenmiştir. 2020 Yılında, Küba'nın solunum cihazı almak için görüştüğü İsviçreli iki firma, *IMTMedical AG* ve *Acutronic*, ABD'li *Vyaire Medical* şirketi tarafından satın alınmış, hemen ardından cihazların Küba'ya gönderilemeyeceği, bu şirketlerle Küba'nın ticari ilişkilerinin sona erdiği açıklanmıştır.[67] Yine 2020'de Çin'den Küba'ya yardım amacıyla gönderilen tanı kitlerinin ve maskeleri taşıyan bir başka ABD'li şirketin bu yardımları Küba'ya ulaştırması devlet tarafından engellenmiştir.[68] Bugün hala uygulanan bu yaptırımlar nedeniyle Küba'ya ihtiyaç duyduğu medikal ürünlerin girişi engellenmektedir.

---

[65] "Örneğin; OFAC (ABD Yabancı Varlıkların Kontrolü Ofisi), 31 Ekim 2016'da, bir Belçika bankası olan Fintro'dan (BNP Paribas'ın alt kuruluşu) Belçikalı bir vatandaşın bir Küba vatandaşına Matthew kasırgasına bağış amaçlı gönderdiği transferi ablukayı delmek olarak değerlendirdi ve Sudan, İran ve Myanmar'a gönderilen transferleri de göz önüne alarak bankaya 9 milyar dolara yakın ceza kesti." Dünyanın en uzun süren soykırımı-Jose Marti Küba Dostluk Derneği, 2017.

[66] Dünyanın en uzun süren soykırımı-Jose Marti Küba Dostluk Derneği, 2017.

[67] U.S. company buys ventilator supplier and cancels shipments to Cuba citing blockade, https://en.granma.cu/cuba/2020-04-13/us-company-buys-ventilator-supplier-and-cancels-shipments-to-cuba-citing-blockade (Erişim Tarihi: 07.01.2022).

[68] BULUT / SARACOĞLU, 2020. Ayrıca konuyla ilgili Çin'deki Küba Büyükelçisi M. Pereira'nın açıklaması için bkz. Çin'in gönderdiği tıbbi yardım ABD ablukası nedeniyle Küba'ya ulaşamıyor, https://haber.sol.org.tr/dunya/cinin-gonderdigi-tibbi-yardim-abd-ablukasi-nedeniyle-kubaya-ulasamiyor-284146 (Erişim Tarihi: 07.01.2022).

3. Küba'ya Uygulanan Yaptırımların Hukuki Statüsü ve Uluslararası Hukuka Aykırılığı

Yukarıdaki başlıklarda sıralanan Küba'ya yönelik ekonomik yaptırımlar, ambargoyu içermekle beraber çoğu zaman ambargo uygulamalarından çok daha fazlasını ifade etmektedir. 1961 *Mongoose* operasyonuyla Küba'nın deniz sahasının ihlal edilmesi, 1962 Füze Krizi'nin ardından Küba'nın ablukaya alınarak gemilerin çıkışının yasaklanması, *Torricelli* Kanunu ile Küba ile ticaret yapan gemilerin 180 gün boyunca ABD limanlarına yanaşmasının yasaklanması "gemilerin ülkeden çıkışının yasaklanması" anlamına gelen klasik anlamdaki ambargo fiilini oluşturmaktadır.

"Bir devletten belirli malların dış satımının yasaklanması" anlamına gelen ambargo uygulamaları ise yukarıdaki başlıklarda aktarılan 60 yıllık süreç boyunca sürekli olarak uygulanmıştır. "Şeker ve diğer ürünler için ABD pazarının kapatılması, ABD'den Küba'ya ihraç edilen petrolün ve diğer önemli ürünlerin kesilmesi, ABD'den Küba'ya gemi satışının engellenmesi, Düşmanla Ticaret Kanunu kapsamında belirli gıdaların ve ilaçların Küba'ya ihraç edilmesinin yasadışı ilan edilmesi, Küba mallarının ABD'ye girişinin yasaklanması, *Helms-Burton* Kanunu ile üçüncü ülke şirketlerinin Küba ile girdikleri ticari ilişkilerin engellenmeye çalışılması, pandemi döneminde medikal ürünlerin Küba'ya ihraç edilmesinin engellenmesi" bugüne dek süreklilik kazanmış bu uygulamalar arasındadır.

"Bir devletin başka bir devlet üzerinde maddi veyahut psikolojik baskı kurmak gayesiyle deniz yolundan gelebilecek maddi ulaşımların kesilmesi" olarak tanımlanan abluka uygulaması da yine yukarıda sıralanan fiillerle hayata geçirilmiştir. ABD ile Küba resmi olarak bir savaş içerisinde olmadığından savaş hukuku kavramı olarak ablukanın gündeme gelmesi mümkün değilse de doktrinde hukuka uygunluğu tartışma konusu olan "barış içinde" abluka önleminin çok defa uygulanmış olduğu açıktır. Özellikle ABD'nin Küba'nın deniz sahasını ihlal ettiği, limanlarından gemilerin ayrılmasının ve başka gemilerin deniz sahasına gelmesinin engellendiği tüm durumlarda bu eylem gerçekleşmiştir.[69] Bu sayede ABD, üçüncü ülkelerden Küba'ya gelecek maddi ulaşımları defalarca kez engellemiştir.

---

[69] OLIVER Covet, "International law and the quarantine of Cuba: a hopeful prescription for legal writing", **American Journal of International Law**, S. 57-2, 1963, s. 373.

ABD'nin Küba'ya yönelik bu önlemlerinin uluslararası hukuka uygun kabul edilmesi için belirli şartların gerçekleşmiş olması gerekmektedir.[70] Zarara-karşılık önlemleri olarak ambargo ve ablukanın hukuka uygunluğu için gereken şartlar yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere: 1) Uluslararası hukuka aykırı bir fiil ile önleme başvuracak devlete bir zarar verilmesi, 2) Zarara uğrayan devlet dışındaki üçüncü devletlerin bu önlemlere başvurmaması, 3) Bu önlemin zarara uğrayan fiil ile orantılı olması ve 4) Kuvvet kullanma yasağına aykırılık oluşturulmamasıdır. ABD'nin Küba'ya yönelik fiilleri göz önünde bulundurulduğunda mevcut önlemlere başvurması için gerekli şartların gerçekleşmediği görülecektir. Öncelikle Küba'nın ABD'ye yönelik uluslararası hukuka aykırı bir fiili bulunmadığı gibi ABD'ye zarar veren bir uygulaması söz konusu değildir. ABD'ye borcu yoktur, ABD'nin ulusal güvenliği için herhangi bir tehdit oluşturmamaktadır. Hatta bu duruma örnek olarak Kübalı otoriterelerin, İkiz Kuleler Saldırısı ve Katrina Kasırgası gibi Amerikan toplumuna büyük zarar veren olayların ardından karşılıksız yardım teklifinde bulunduğunu örneği verilmekte[71], böylece Küba'nın dostane ilişkiler geliştirmek konusunda üstüne düşeni yaptığını vurgulanmaktadır. Bu nedenlerle bu ambargo ve abluka uygulamalarının daha en baştan hukuki temelden yoksun siyasi baskı araçları olarak kullanıldığı görülmelidir.

İki ülke arası ilişkilerin tarihine bakıldığında ABD'nin, Küba'nın kendi ulusal güvenliğini tehdit ettiğini ileri sürebileceği tek fiili 1962 Füze Krizi'nde Küba adasına SSCB tarafından nükleer başlıklı füze yerleştirilmesi olayıdır. Üstelik bu olay, ABD ve SSCB arasındaki gerilimin bir sonucu olarak; ABD'nin İtalya ve Türkiye'ye yerleştirdiği füzelere karşı SSCB'nin misilleme olarak başvurduğu bir önlemdir. Bu eylemin uluslararası hukuka aykırı olup olmadığı bir yana; ABD'nin bu eylem sebebiyle bir zarara uğradığı kabul edilse bile alınan abluka önlemi SSCB'ye değil Küba'ya yönelik alınmıştır. Üstelik zarara neden olan fiile son verilmesi hedeflenmemiş, Küba abluka altına alınarak Küba'ya maddi ulaşımların tümü kesilmiştir. Bu bakımdan alınan önlem verilen zararla orantılı olmadığı gibi zararı ortadan kaldırmaya yönelik de değildir.

Küba Karantinası olarak tarihe geçen bu yaptırımlara ilişkin *Kennedy,* yaptırımların "*Küba'nın barışa yönelik kesin tehdidini*" ortadan kaldırmaya

---

[70] Bkz. **Başlık I-3.**

[71] LAMRANI, s. 11.

yönelik olduğunu söylemiştir.[72] Üstelik o dönem ABD'li hukukçular arasında *Kennedy*'nin iddiası büyük oranda savunulmaktadır. Hatta ABD'nin eylemlerinin meşru müdafaa kapsamında olduğu iddia edilmiştir.[73] *MacChasney*, bu görüşü daha da uç bir noktaya götürerek Küba'nın karantinaya alınmasının, uluslararası toplumun ilkelerinin "*ruhuna ve içeriğine esaslı bir uygunluk teşkil ettiğini*" iddia etmiştir.[74] Füze krizi ile ilgili olarak, ABD'li bir gazetecinin *Fidel Castro* ile yaptığı röportajda *Castro* ise şunları söylemiştir:

> "*Sovyet Rusya'nın yakınında Birleşik Devletler'in aynı üsleri olduktan sonra ne hakla bize itiraz ediyorlar? Sovyet Rusya'nın buna hakkı yok mu? Kendimizi korumayı bir yana bırakalım, Birleşik Devletler aynı koruyucu tedbirleri almıyor mu dünyanın başka kısımlarında?*"[75]

ABD, Küba'ya yönelik ambargo uygulamalarında üçüncü devletlerle yaptığı ikili anlaşmalar ve devletleri maddi yardımdan yoksun bırakma tehditleriyle, bu devletleri ambargonun parçası yapmaya çalışmıştır. Bu bakımdan bu uygulamaların da üçüncü devletlerin zarara-karşılık önlemine başvurmaması şartına açık aykırılık oluşturduğu söylenmelidir.

Yine uygulanan ambargo ve abluka yöntemlerinin *ARSIWA*'ya da aykırı olduğu söylenmelidir. Bu bağlamda "*tek taraflı karşı önlemlerin geçici ve orantılı olması ve cezalandırıcı olmaması gerektiği*" dikkate alınmamış[76], uluslararası hukukun tek taraflı karşı önlemler için getirdiği sınırlamalara uyulmamıştır.

Bugün ABD'nin uluslararası hukuka açıkça aykırı bu yaptırımları, uluslararası toplum tarafından mahkûm edilmiş durumdadır. 1992 Yılından bu yana her sene Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda ABD'nin Küba'ya yönelik "ekonomik, ticari ve finansal ambargosunun" kaldırılması için yapılan

---

[72] RE Edward D., "The Quarantine of Cuba in International Law", S. 6-3, **USAF JAG Bull**, 1964, s. 3.

[73] Bkz. MCDOUGAL Myres S., "The Soviet-Cuban quarantine and self-defense", **American Journal of International Law**, S. 57-3, 1963, ss. 597-604.

[74] MACCHESNEY Brunson, "Some Comments on the "Quarantine" of Cuba", **American Journal of International Law**, S. 57-3, 1963, s. 597.

[75] LOCKWOOD Lee / ALLEMAN F.R., **Fidel Castro Konuşuyor**, 3. Bası., Habora Kitabevi, 1974, s. 40.

[76] WHITE Nigel D., "Ending the US embargo of Cuba: international law in dispute", **Journal of Latin American Studies**, S.51.1, 2019, s. 170.

oylamalarda devletlerin büyük çoğunluğu, Küba lehine oy kullanmaktadır. Son olarak 23 Haziran 2021'de 29.su yapılan oylamada 193 ülkenin 184'ü Küba'ya yönelik ABD ambargosunun kaldırılması lehine oy kullanmış, ABD ve İsrail haricinde aleyhe oy kullanan ülke olmamıştır.[77] Genel Kurul kararları tavsiye niteliğinde kararlar olsa ve bağlayıcılığı olmasa da yıllardır uluslararası toplum, bu kararlarla ABD'nin mevcut yaptırımlarının uluslararası hukuka aykırı olduğunu ilan etmektedir.

SONUÇ

Küba'ya yönelik ekonomik nitelikli bu yaptırımlara karşı Küba'nın uluslararası kamuoyuna yönelik öncelikli politikası, uygulanan yaptırımların ambargo değil abluka olarak adlandırılması gerektiğinin propaganda edilmesidir. Küba'ya göre bu uygulamalar "ambargo" ile alınabilecek tedbirlerden çok daha fazlasını içermekte olup; esas olarak Küba adasını kuşatarak tüm dünyadan yalıtmayı amaçlamaktadır ve bu sebeple "abluka" olarak adlandırılması gerekmektedir. Küba'nın uluslararası kamuoyunda yaygınlaştırmaya çalıştığı bir söylem olarak "abluka", "barış içinde abluka" zarara-karşılık önleminden farklı olarak bir saldırı eylemidir. Dolayısıyla Küba'nın uluslararası topluma kabul ettirmeye çalıştığı, kendisine yönelik bu yaptırımların, uluslararası hukukta kuvvet kullanma yasağına açıkça aykırılık oluşturan bir saldırı fiili olarak "abluka" anlamına geldiğidir.[78]

ABD'nin Küba'ya yönelik 60 yılı aşkın süredir uygulamakta olduğu bu yaptırımlar tek tek değil; bir bütün olarak değerlendirildiğinde Küba'nın iddiasının yerinde olduğu söylenebilir. Öyle ki Küba'ya yönelik ekonomik nitelikli yaptırımlara, Küba'ya karşı paramiliter grupların silahlandırılması, bu gruplara lojistik destek sağlanması, adanın deniz ve hava alanlarının sık sık ihlal edilmesi gibi uygulamalar eşlik etmiştir. Bu uygulamaların uluslararası kuvvet kullanma yasağına açıkça aykırılık taşıdığı ve ekonomik yaptırımlarla aynı biçimde bir siyasi baskı aracı olarak kullanıldığı düşünülürse; Küba'ya yönelik bütünlüklü bir kuşatma planının parçası oldukları tutarlı bir görüş oluşturmaktadır.

Küba, aynı zamanda ABD'nin uyguladığı yaptırımların, 9 Aralık 1948 tarihli Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Sonlandırılması Sözleşmesi'ne aykı-

---

[77] UN General Assembly calls for US to end Cuba embargo for 29th consecutive year, 23.06.2021, https://news.un.org/en/story/2021/06/1094612 (Erişim Tarihi: 08.01.2022).

[78] Latin America Digital Beat Staff, Blockade Against Cuba Slammed At Summit, 2005, https://digitalrepository.unm.edu/noticen/9350 (Erişim Tarihi: 09.01.2022).

rılık teşkil ettiğini iddia etmektedir. Bu iddiaya göre bu yaptırımlar, özellikle halkın sağlıklı yaşam koşullarına sahip olmaları için gerekli gıda ve ilaçların ülkeye girişinin engellenmesi yoluyla, sözleşmede yer alan "*ulusal bir grubun tümünü ya da bir bölümünü yok etme niyetiyle, (...) fiziki varlığını tümüyle ya da kısmen sona erdirecek yaşam koşullarıyla yüz yüze bırakılması*" fiiline denk düşmektedir. Bu sebeple Küba, 60 yıllık ambargo ve abluka uygulamalarını "tarihin en uzun soykırımı" olarak adlandırmakta, bu söylemi BM Genel Kurulu'nda dile getirmektedir.[79]

Hernandez'e göre de Küba'ya yönelik yaptırımlar çok ciddi insan hakkı ihlallerine neden olmaktadır.[80] Bu bağlamda Kübalıların en temel insan hakları olan beslenme, sağlık, eğitim hakları doğrudan bu yaptırımlarla ihlal edilmekte; vize sınırlamaları ve yasaklarıyla ABD'deki Kübalıların seyahat hakları, ailelerini düzenli olarak görmeleri engellenmektedir.[81] Benzer şekilde *Heitzer*'e göre de Küba'ya uygulanan yaptırımlar, uluslararası hukuku ve Küba'nın egemenliğini ihlal etmenin yanı sıra uluslararası insan hakları hukukunun temellerini de ihlal etmektedir.[82]

Ambargo ve abluka gibi sıkı şartlara bağlanmış uluslararası hukuk kurumlarının, hukuki temelden yoksun, siyasi baskı araçları olarak kullanılması uluslararası hukuk mantığına bütünüyle aykırıdır. Bu yaptırımların devam etmesi, toplumların ulaşmayı hedeflediği uluslararası hukuk idealine büyük zararlar vermektedir. Uluslararası toplumun BM Genel Kurulu'nda her sene açığa çıkardığı iradesine saygı duyulmalı ve hukuka aykırı bu yaptırımlara son verilmelidir.

---

79 SARACOĞLU, 2010.

80 HERNÁNDEZ-TRUYOL, s. 84.

81 HERNÁNDEZ-TRUYOL, s. 84.

82 HEİTZER, s. 79.

KISALTMALAR

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

ARSIWA: Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts

BM : Birleşmiş Milletler

CIA : Central Intelligence Agency

NATO : North Atlantic Treaty Organization

OAS : Organization of American States

OFAC : Office of Foreign Assets Control

SSCB : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

TWEA : Trading with the Enemy Act

UN : United Nations

US : United States

USA : United States of America

KAYNAKÇA

CRAWFORD James, "The criteria for statehood in international law", **British Yearbook of International Law**, S. 48-1, 1976, ss. 93-182.

DOST Süleyman / KORKMAZ Zehra, "Savaşa Varmayan Zorlama Yolu Olarak Zararla Karşılık ve Bazı Uygulamalar", **Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 5-2, 2015, ss. 11-157.

EREN M. Yusuf, "Uluslararası hukukta savaşa varmayan kuvvet kullanma yolları", **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 3-2, 2012, ss. 229-260.

HEİTZER Arthur, "The U.S. Economic Blockade of Cuba: A Crime against Humanity", **Guild Practitioner**, S. 55-2, 1998, ss. 76-98.

HERNÁNDEZ-TRUYOL Berta Esperanza, "Embargo or Blockade-The Legal and Moral Dimensions of the US Economic Sanctions on Cuba", **Intercultural Human Rights Law Review**, S. 4, 2009, ss. 53-86.

LAMRANI Salim, **The Economic War Against Cuba: A Historical and Legal Perspective on the US Blockade**, Monthly Review Press, New York, 2013.

LOCKWOOD Lee / ALLEMAN F.R., **Fidel Castro Konuşuyor**, 3. Bası., Habora Kitabevi, 1974.

LOWE Vaughan / TZANAKOPOULOS Antonios, "Economic Warfare (January 10, 2010)", **Max Planck Encyclopedia of Public International Law**, Ed. WOLFRUM Rüdiger, Oxford University Press, 2012.

LOWENFELD Andreas F., "Congress and Cuba: The Helms-Burton Act", **American Journal of International Law**, S. 90-3, 1996, ss. 419-434.

MACCHESNEY Brunson, "Some Comments on the "Quarantine" of Cuba", **American Journal of International Law**, S. 57-3, 1963, ss. 592-597.

MCDOUGAL Myres S., "The Soviet-Cuban quarantine and self-defense", **American Journal of International Law**, S. 57-3, 1963, ss. 597-604.

MERAY Seha L., **Devletler Hukukuna Giriş**, C.2., Ankara, 1975.

NUHİÇ Hazir, "**Uluslararası hukuk ve Birleşmiş Milletler kararları çerçevesinde saldırı kavramı**", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.

OLIVER Covet, "International law and the quarantine of Cuba: a hopeful prescription for legal writing", **American Journal of International Law**, S. 57-2, 1963, ss. 373-377.

PAZARCI Hüseyin, **Uluslararası Hukuk**, 17. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, Ekim 2018.

RE Edward D., "The Quarantine of Cuba in International Law", S. 6-3, **USAF JAG Bull**, 1964.

SHNEYER Paul A. / BARTA Virginia, "The Legality of the US Economic Blockade of Cuba Under International Law", **Case Western Reserve Journal of International Law**, S. 13-3, 1981, ss. 451-482.

VAGTS Detlev F., "Hegemonic international law", **American Journal of International Law**, S. 95-4, 2001, ss. 843-848.

WESTLAKE John, "Pacific Blockade", **Law Quarterly Review**, S. 25-1, 1909, ss. 13-23.

WHITE Nigel D., "Ending the US embargo of Cuba: international law in dispute", **Journal of Latin American Studies**, S.51.1, 2019, ss. 163-186.

İnternet Kaynakları

BULUT Hakan / SARACOĞLU Esin, "Soykırıma varan savaşta Küba destanı", 2020, https://textumdergi.net/soykirima-varan-savasta-kuba-destani/ (Erişim Tarihi: 03.01.2022).

BM'de Küba ablukası oylaması yapılacak: Dünyanın en uzun süren soykırımı-Jose Marti Küba Dostluk Derneği, 01.11.2017, http://www.kubadostluk.org/bmde-kuba-ablukasi-oylamasi-yapilacak-dunyanin-en-uzun-suren-soykirimi/ (Erişim Tarihi: 05.01.2022).

SARACOĞLU Esin, "ABD-Küba ilişkileri: soykırıma varan bir savaş ya da bir Küba destanı", 2010, https://www.kubadostluk.org/abd-kuba-iliskileri-soykirima-varan-bir-savas-ya-da-bir-kuba-destani/?cv=1 (Erişim Tarihi: 03.01.2022).

Cuba vs blockade, 27.09.2019, https://en.granma.cu/mundo/2019-09-27/cuba-vs-blockade (Erişim Tarihi: 10.01.2022).

Cuban Missile Crisis, https://www.atomicarchive.com/history/cold-war/page-13.html (Erişim Tarihi: 06.01.2022).

Çin'in gönderdiği tıbbi yardım ABD ablukası nedeniyle Küba'ya ulaşamıyor, https://haber.sol.org.tr/dunya/cinin-gonderdigi-tibbi-yardim-abd-ablukasi-nedeniyle-kubaya-ulasamiyor-284146 (Erişim Tarihi: 07.01.2022).

GÜNEŞ Ahmet, "Sosyalizm ve Küba'yı Anlamak", 2021, https://sendika.org/2021/08/sosyalizm-ve-kubayi-anlamak-628267/ (Erişim Tarihi: 02.01.2022).

Helms-Burton Act, https://1997-2001.state.gov/regions/wha/cuba/helms-burton-act.html (Erişim tarihi: 07.01.2022).

Latin America Digital Beat Staff, Blockade Against Cuba Slammed At Summit, 2005, https://digitalrepository.unm.edu/noticen/9350 (Erişim Tarihi: 09.01.2022).

Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), https://www.icj-cij.org/en/case/70/judgments (Erişim Tarihi: 27.12.2021).

Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts (2001), https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/9_6_2001.pdf (Erişim tarihi: 04.04.2022)

The World Bank Data, https://data.worldbank.org/country/cuba (Erişim Tarihi: 03.01.2022).

UN General Assembly calls for US to end Cuba embargo for 29th consecutive year, 23.06.2021, https://news.un.org/en/story/2021/06/1094612 (Erişim Tarihi: 08.01.2022).

U.S. company buys ventilator supplier and cancels shipments to Cuba citing blockade, https://en.granma.cu/cuba/2020-04-13/us-company-buys-ventilator-supplier-and-cancels-shipments-to-cuba-citing-blockade (Erişim Tarihi: 07.01.2022).